

สดุดีครบ ๑๐๐ ปี

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงสุพรรณิพย์ เจียสกุล พ.บ.,* ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนิโลบล เนืองตัน พ.บ.**

*ภาควิชาสัตววิทยา, **ภาควิชาชีวเคมี, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐.

ชีวิตและการศึกษา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เกิด ณ ตำบลวังสิต อำเภอรังสิต กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นบุตรคนที่สองของรองอำมาตย์เอก หลวงศรีนาวาพล (อู๋ เกตุสิงห์) และนางศรีนาวาพล (ลูกจันทร์ สกุลเดิม “งามเจริญ”) มีพี่ ๑ คน คือ นางเอื้อ เจียมประเสริฐ น้องรวม ๕ คน คือ นายออย เกตุสิงห์ นางอมสุข มุกตะพันธ์ นางสาวเอนศรี เกตุสิงห์ นายแพทย์อัฐ เกตุสิงห์ และนางพนศรี สุนทรานนท์

เมื่อเยาว์วัยเรียนหนังสือกับบิดาจนอายุได้ ๗ ขวบ พ.ศ. ๒๔๕๘ จึงเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ ที่โรงเรียนประถมวัดจักรวรรดิ จวบชั้นประถมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ จากนั้นได้เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนมัธยมวัดบพิตรพิมุข ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ใช้เวลาเพียง ๓ ปีในการเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๑ - ๕ และย้ายไปเรียนต่อชั้นมัธยมปีที่ ๖ ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เพื่อนร่วมรุ่นท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีคือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุดแสงวิเชียร

เมื่อจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ (ซึ่งเทียบเท่ากับชั้นมัธยมปีที่ ๖ ของหลักสูตรมัธยมปลายในปัจจุบัน) เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๖๖ ได้เข้าสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงเพื่อไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ และสอบได้ที่ ๔ แต่ทุนมีให้

เพียง ๓ ทุน จึงเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๘ ซ้ำอีกปีและสอบชิงทุนอีกครั้ง คราวนี้ได้ที่ ๓ แต่ทุนมีเพียง ๒ ทุน จึงตัดสินใจเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๘ ซ้ำเป็นปีที่สาม เพื่อสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงอีกครั้งหนึ่ง ผลสอบปรากฏว่าได้ที่ ๓ คราวนี้ ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ จึงเปลี่ยนความตั้งใจที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศมาเรียนแพทย์ โดยเข้าเรียนต่อชั้นเตรียมแพทย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ การเรียนเตรียมแพทย์เวลานั้นเรียนที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในปีที่สองท่านได้สมัครเป็นนักเรียนผู้ช่วยอาจารย์แผนกเคมี จนจบการเรียนเตรียมแพทย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ จึง “ข้ามฟาก” มาเรียนที่คณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณโรงพยาบาลศิริราช ท่านได้เป็นนักเรียนผู้ช่วยอาจารย์แผนกสรีรวิทยา ซึ่งเวลานั้นมีการสอนวิชาสรีรวิทยาชีวเคมีและเภสัชวิทยารวม ๓ วิชาอยู่ด้วยกัน ผลการเรียนแพทย์ของท่านดีมากจนได้รับทุน “พระยาอุเทนเทพโกสินทร์” (ประสาร บุรณศิริ) สำหรับผู้สอบได้คะแนนรวมชั้นปีที่ ๒-๔ เป็นที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๗๕ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ สำเร็จการศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิต ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรและรางวัลเหรียญทองสำหรับผลการเรียนเป็นเยี่ยมตลอดหลักสูตร รวมทั้งรางวัล

เหรียญทองแดงสำหรับผลการเรียนยอดเยี่ยมถึง ๕ วิชา ได้แก่ วิชาสรีรวิทยา พยาธิวิทยา อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ และสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา จากทั้งหมด ๖ รายวิชาของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตในขณะนั้น

หลังจบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ท่านได้เข้ารับราชการในตำแหน่งอาจารย์ตรี แผนกสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดกรมมหาวิทยาลัย กระทรวงธรรมการ โดยขณะนั้นศาสตราจารย์ นายแพทย์อัลบริตตัน เป็นหัวหน้าแผนกสรีรวิทยา ขณะรับราชการท่านศึกษาระดับหลังปริญญาควบคู่ไปด้วย จนสำเร็จและได้รับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘

พ.ศ. ๒๔๗๙ ท่านสอบได้ทุน “อเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลท์” ไปศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยฮัมเบอร์ก ประเทศเยอรมนี ได้ประกาศนียบัตรโรคเมืองร้อนและปรสิตวิทยา จากสถาบันโรคเมืองร้อน และ Diploma-Chemiker จากสถาบันเคมีในปีต่อมา และได้รับปริญญาวิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (Dr.rer.nat) สาขาอินทรีย์เคมี (เคียวตินิยม) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒

วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ สมรสกับศาสตราจารย์ แพทย์หญิง หม่อมราชวงศ์สงศรี (เกษมศรี) และในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๑๒ ท่านได้รับทุนเพื่อศึกษาและดูงานในต่างประเทศหลายทุน เช่น ทุน ICA ทุนโคลัมโบ ทุนรัฐบาลฝรั่งเศส ทุนไชน่าเมดิคัลบอร์ดแห่งนิวยอร์ก ทุนฮุมโบลท์ ทุน NIH ทุนสถาบันเวชศาสตร์ประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน) เป็นต้น และเมื่อกลับมาแต่ละครั้ง ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ จะมีความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ มาเสนอต่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และนำมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นประจำ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ เครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดที่ได้รับพระราชทาน คือ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (พ.ศ. ๒๕๐๕) ทูตจุลจอมเกล้าวิเศษ (พ.ศ. ๒๕๒๕) และเหรียญดุษฎีมาลาเชิดชูศิลปวิทยา (พ.ศ. ๒๕๐๑)

รวมทั้งดาส โกรสเช่ แฟร์ดินสทครอยท์ สหพันธรัฐเยอรมัน (พ.ศ. ๒๕๑๓)

เกียรติคุณทางวิชาการที่สำคัญซึ่งศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้รับมีดังนี้

๑. ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์ประยุกต์
๒. แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
๓. เกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
๔. วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕. ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๖. วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๗. ศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยปกติแล้ว ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นผู้มีสุขภาพดี แต่ต่อมาเมื่อสูงวัยได้มีอาการของโรคความดันโลหิตสูง แม้กระนั้น ท่านก็ยังคงทำงานตามปกติ พร้อมกับไปตรวจร่างกายและรับยาตามความจำเป็นจนถึงราวต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้ล้มป่วยด้วยโรคเส้นโลหิตแตกในสมอง และถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ สิริอายุได้ ๘๒ ปี ๓ เดือน ๑๗ วัน

อุทิศตนเพื่องานการสอน การวิจัย และการพัฒนา

หลังกลับจากต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ดำรงตำแหน่งคณบดี คนแรกของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๖ จึงขอลาออก ซึ่งก่อนหน้านั้นได้ไปช่วยราชการเป็นอายุรแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ ทำงานด้านวิจัยสมุนไพร พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้รับยศเรือโท สังกัดกรมแพทย์ทหารเรือ กองทัพเรือ

พ.ศ. ๒๔๘๖ ปฏิบัติราชการเป็นอาจารย์เอก แผนกสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตรบัณฑิตกระทรวงสาธารณสุข ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าแผนกสรีรวิทยาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ ท่านได้เลื่อน เป็นข้าราชการชั้นพิเศษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ และได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ต่อมาดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยแพทย ศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘

ครูแพทย์ตัวอย่าง: ทุกครั้งในการสอน ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ จะคำนึงเสมอว่าผู้เรียน อยู่ในระดับใด ควรสอนลึกซึ้งเพียงไร ในการสอนนักศึกษาท่านจะสอนสั้น ๆ ง่าย ไม่ลงในรายละเอียดมากนัก แต่ได้นำเนื้อหาสาระสำคัญเพียงพอ ก่อนการสอน ท่านจะเขียนหัวข้อสำคัญของเรื่องที่จะสอนไว้ล่วงหน้าบนกระดานดำ นักศึกษาต้องมาแต่เช้าก่อนเวลาเพื่อคัดลอกลงสมุด เมื่อถึงเวลา ๘.๐๐ นาฬิกา ท่านจะเข้ามาเริ่มการสอนบรรยายตามหัวข้อที่จดไว้ ทำให้นักศึกษาเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งเพราะมีเวลาฟังบรรยายมากพอ และยังทำให้นักศึกษาต้องมาถึงห้องเรียนก่อนเวลาอีกด้วย ในการสอนไม่ว่าจะเป็นชั่วโมงบรรยายหรือชั่วโมงปฏิบัติการ ท่านจะสอดแทรกการอบรมศีลธรรม การปฏิบัติตัว ความมีระเบียบวินัย การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และต่อสถานที่แก่นักศึกษาไปด้วยเสมอ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ให้ความเอาใจใส่ใกล้ชิดกับนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อถึงวันปีใหม่ ท่านจะจัดงานเลี้ยงให้แก่นักศึกษา โดยเก็บเงินนักศึกษาคนละ ๑ บาท เพื่อให้มีความรู้สึกร่วมกันในงาน อาหารที่จัดเลี้ยงจะเป็นอาหารง่าย ๆ เช่น ข้าวราดแกงและไข่พะโล้ ส่วนเครื่องดื่มจะเป็นน้ำหวานเขียว-แดง กาแฟดำเย็น ชงกันเอง ภาชนะที่ใส่อาหารใช้กระถางใบตองแห้งขนาดเล็ก เพื่อจะได้รับประทานอาหารที่ตักมาได้หมด เสร็จงานเลี้ยงก็ต้องช่วยกันเก็บทำความสะอาดจนนักศึกษาแพทย์ที่เคยเป็นศิษย์มักกล่าวกันอยู่เสมอว่าเห็นกระถางใบตองแห้งที่ไร นึกถึงอาจารย์หมออวยทุกที

นักบริหารที่มีความสามารถหลากหลาย: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นผู้นำที่ผู้ใต้

บังคับบัญชาให้ความเคารพนับถืออย่างมาก ท่านปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้าน เมื่อมีโอกาสว่างท่านจะเจอนักศึกษามากมายเพื่อเพิ่มความสามัคคีในระหว่างผู้ร่วมงานได้บังคับบัญชา ท่านได้แต่งนิราศพรรณนาการไปเที่ยวไว้ด้วย นอกจากนี้ ยังแต่งเพลงเพื่อปลุกใจให้เกิดความสามัคคีไว้หลายเพลง เช่น เพลงศิริราชสามัคคี (ทำนองโอลด์แลงซัน) เพลงศิริราชรวมกำลัง (ทำนองเขมรไล่ควาย) เพลงศิริราชเฮฮา (ทำนองเจี้ยว) และเพลงสรีรศาสตร์สามัคคี (ทำนองช้างประสานงา) เป็นต้น สำหรับเพลงสรรเสริญศิริราช ที่ยังใช้ร้องกันอยู่จนทุกวันนี้ ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ก็มีส่วนร่วมแต่งด้วย

นักสร้างสรรค์และพัฒนา: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ต้องการให้นักศึกษาคนละต่าง ๆ ภายใต้มหาวิทยาลัยมหิดลได้รู้จักงานพัฒนา เรียนรู้การทำงานร่วมกัน มีความสมัครสมานสามัคคี มีระเบียบวินัย เสียสละและรู้จักการบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารอันเป็นหน้าที่ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องออกไปรับใช้สังคม ท่านได้ริเริ่มก่อตั้ง “**กลุ่มอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหิดล)**” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ กิจกรรมสำคัญของกลุ่มอาสาฯ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ แก่ชุมชนห่างไกลในช่วงเวลาปิดเทอม เช่นการสร้างโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร เป็นต้น อาจารย์ได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจ นอกกลางดึกกินกลางทรายร่วมกับนักศึกษาทุกค่าย กลุ่มอาสาฯ นี้มีความถาวรยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน

แผนกสรีรวิทยาเดิมสอน ๓ รายวิชาด้วยกัน ได้แยกเป็น ๓ แผนกวิชาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์เป็นหัวหน้าแผนกสรีรวิทยา ศาสตราจารย์ นายแพทย์ดิถี จีงเจริญ เป็นหัวหน้าแผนกสรีรวิทยา และศาสตราจารย์ นายแพทย์สนอง อนุภาณุ เป็นหัวหน้าแผนกชีวเคมี อาคารสรีรศาสตร์ซึ่งเป็นที่ตั้งของ ๓ ภาควิชาเริ่มก่อสร้างและใช้งานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ ติดต่อกันมาจนถึง ๔๗ ปี ก่อนที่จะถูกรื้อถอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อสร้างอาคารทดแทน อาคารสรีรศาสตร์เดิมนี้อาจเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของศาสตราจารย์

นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ อย่างแท้จริง ท่านได้ออกแบบตัวอาคารและห้องต่าง ๆ ภายในอาคารอย่างเหมาะสมกับการใช้งาน มีห้องบรรยายใหญ่ ๒ ห้อง ห้องใหญ่สุดจนได้ถึง ๖๐๐ คน มีห้องใต้ถุนอาคารซึ่งแสงสว่างเข้าถึงเพียงพอและอากาศถ่ายเทได้ดี ห้องใต้ถุนอาคารสรีรศาสตร์เหล่านี้เคยเป็นสถานที่ของสโมสรนักศึกษาแพทยศิริราช สโมสรนักศึกษาพนักงานวิทยาศาสตร์หน่วยซ่อมสร้างเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเปลี่ยนเป็นงานอุปกรณ์ทางการแพทย์ในปัจจุบัน ศูนย์นิทรรศการอุปกรณ์การแพทย์ ฯลฯ

การเรียนการสอนและการให้การบริการรักษาผู้ป่วยโดยเฉพาะในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้นมีความขาดแคลนอุปกรณ์อย่างมาก อุปกรณ์ที่สั่งจากต่างประเทศมีราคาแพง ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ประดิษฐ์หรือดัดแปลงอุปกรณ์จากแบบของต่างประเทศเพื่อใช้ในการสอนนักศึกษาแพทย์ปริคินิกและใช้เกี่ยวกับห้องกับผู้ป่วยมากกว่า ๓๐ ชนิด เช่น เครื่องสกดยาสขนาดใหญ่ เครื่องกรองเปอร์โคเลเตอร์แบบสตีล เครื่องกระตุ้นอินดักตอเรียม เครื่องบันทึกการหดตัวและการคลายตัวของกล้ามเนื้อ เครื่องวิเคราะห์แก๊สแบบโอ.เค. เครื่องวัดเมตะบอลิซึมของหนูทุก เครื่องตรึงเตาแบบศิริราช เครื่องกลั่นน้ำไร้พิษโรเจินสำหรับผลิตน้ำเกลือให้ผู้ป่วยของโรงพยาบาลศิริราชและโรงพยาบาลอื่น ๆ และเป็นต้นแบบของเครื่องกลั่นน้ำที่ใช้ในโรงพยาบาลศิริราชปัจจุบัน สาแทรกแว่นขวดน้ำเกลือ ตู้อบความร้อนแห้ง เครื่องดูดปิเปตต์กึ่งอัตโนมัติ นอกจากนี้ในงานปฏิบัติการท่านยังคิดวิธีการง่าย ๆ แต่ให้ความสะดวก เช่น การฉีดยาเข้าหลอดเลือดดำที่หางหนูทุก เนื่องจากการจับหนูให้อยู่นิ่งนั้นยากมาก ท่านได้คิดสร้างกระบอกลอยเลื่อนให้หนูวิ่งเข้าไปโดยโผล่หางออกมา เพื่อให้ นักศึกษาฉีดยาเข้าหางหนูได้โดยง่าย ในการทดลองทางเภสัชวิทยาต้องมีการกรอกยาหนู นักศึกษาคนหนึ่งต้องจับตัวหนูอีกคนหนึ่งสอดสายยางเพื่อกรอกยา ซึ่งเป็นการยุ่งยาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้นำเข็มเจาะน้ำไขสันหลังที่เลิกใช้แล้วเพราะไม่คม นำมาตัดปลายแล้วใช้ความร้อนช่วยงอเข็มเข้าให้ถูกส่วน

เวลากรอกยาหนูก็ใช้ผ้าห่อตัวหนูแล้วจับหางขึ้น จากนั้นก็ฉีดยาผ่านเข็มที่งอไว้ ก็สามารถกรอกยาหนูได้โดยคนคนเดียว เป็นต้น

อุปกรณ์ซึ่งศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ประดิษฐ์ขึ้นมากมายนี้ แม้ในปัจจุบันจะไม่มีการใช้แล้วเนื่องจากมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทน แต่ยังคงเป็นความทรงจำถึงอัจฉริยะด้านการประดิษฐ์ของอาจารย์ซึ่งทำให้การเรียนการสอนและการรักษาผู้ป่วยของโรงพยาบาลศิริราชดำเนินมาได้แม้ในยุคที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะวิกฤติและขัดสน อุปกรณ์ทางการแพทย์ต่าง ๆ เมื่อเลิกใช้แล้ว ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ให้นำไปเก็บไว้ที่ชั้นใต้ดินของอาคารสรีรศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชูศักดิ์ เวชแพศย์ ได้เก็บรวบรวมและจัดแสดงไว้ที่ **“ศูนย์นิทรรศการอุปกรณ์การแพทย์”** นอกจากนี้ เพื่ออนุรักษ์ความมาของการแพทย์ไทย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้รวบรวมประวัติ ตำรา เอกสารต่าง ๆ ทาง การแพทย์ไทยซึ่งเอกสารเหล่านี้บางส่วนได้รับบริจาค บ้างหรือซื้อด้วยเงินส่วนตัวบ้าง รวมทั้งตัวอย่างยาสมุนไพรชนิดต่าง ๆ จัดเป็น **“พิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย”** ในความดูแลของภาควิชาเภสัชวิทยา เพื่อให้ นักศึกษาแพทย์และผู้สนใจเข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้ ในคราวฉลองศิริราชครบ ๗๒ ปี ต่อมา คณะแพทย ศาสตร์ศิริราชพยาบาลมีมติให้ใช้ชื่อพิพิธภัณฑ์เป็น **“พิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทยอวย เกตุสิงห์”** และ ทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารีเสด็จมาทรงเปิดเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ พิพิธภัณฑ์อุปกรณ์การแพทย์และพิพิธภัณฑ์ประวัติ การแพทย์ไทยอวย เกตุสิงห์ อยู่ในอาคารสรีรศาสตร์ เดิมที่รื้อถอนไปแล้ว ขณะนี้ได้ย้ายไปอยู่ที่ตึกอดุลยเดช วิกกรมชั้น ๒

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็น ผู้ริเริ่มจัดตั้ง **“โรงเรียนพนักงานวิทยาศาสตร์การ แพทย์”** ขึ้นในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ เพื่อให้ได้ผู้มีความรู้เฉพาะสำหรับการทำงาน ในห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์ ซึ่งเดิมต้องให้พยาบาล

ทำหน้าที่เหล่านี้ โรงเรียนดังกล่าวนี้รับนักศึกษาจากผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มาอบรมต่ออีก ๒ ปี ซึ่งในปีแรกเป็นการอบรมพื้นฐาน สำหรับปีที่สองเป็นการเรียนวิชาเฉพาะให้ตรงกับหน้าที่ในการทำงาน ต่อมาโรงเรียนเช่นนี้เปิดสอนขึ้นในอีกในหลายสถาบัน การสอนหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙

ไม่เฉพาะแต่การศึกษาชั้นอุดมศึกษา ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ยังให้ความสำคัญด้านการเรียนการสอนแก่เยาวชน โดยได้ตั้งโรงเรียนสอนบัวขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ เริ่มจากเป็นโรงเรียนอนุบาลแล้วขยายการเรียนการสอนขึ้นโดยลำดับ การเรียนการสอนในโรงเรียนสอนบัวนอกจากจะสอนตามหลักสูตรแล้วยังมุ่งเน้นเป็นพิเศษในด้านศีลธรรมวัฒนธรรม เรื่องลูกเสือและเนตรนารี อีกทั้งศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้เข้ารับการอบรมเป็นผู้ช่วยผู้ฝึกสอนลูกเสือด้วย

นักวิจัย: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ทำการค้นคว้าวิจัยตลอดชีวิตการทำงาน ท่านมีงานวิจัยทั้งที่เสนอภายในประเทศและต่างประเทศกว่า ๖๐ เรื่อง เขียนบทความวิชาการและบทความอื่น ๆ มากกว่า ๔๐๐ เรื่อง ได้เริ่มวิจัยฤทธิ์สำคัญของสมุนไพรแต่ละชนิดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ เช่น ทดลองสรรพคุณของใบเมี่ยง พิษในหัวควาวขาว พิษของกลอย สรรพคุณทางระบายของใบชุมเห็ดเทศ สรรพคุณของสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคไข้จับสั่น เป็นต้น และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ขณะปฏิบัติราชการที่โรงพยาบาลทหารเรือสดหีบ ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ใช้สมุนไพรรักษาโรคไข้จับสั่นและโรคบิดในกลุ่มทหาร มีการวิจัยสรรพคุณและฤทธิ์ของสมุนไพรไทยเพื่อใช้ในการรักษาซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ให้การสนับสนุน ทำให้งานวิจัยด้านสมุนไพรที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ริเริ่มขึ้นนี้ดำเนินการต่อมา จนในปัจจุบันประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ มีความเชี่ยวชาญการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเยอรมัน บทความที่เขียนเป็นภาษา

ไทยถึงแม้จะเป็นบทความวิชาการทางการแพทย์ซึ่งมีศัพท์เฉพาะมากมายแต่ก็จะเลือกใช้ภาษาไทยมากที่สุด ถ้าบางคำจำเป็นต้องทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ก็จะใช้ภาษาไทยทับศัพท์ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งได้ทยอยตีพิมพ์ “ศัพท์แพทย์อังกฤษ-ไทย” ลงในวารสาร “สารศิริราช” ซึ่งท่านเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการโดยไม่ใช้เงินของตนเอง และเป็นบรรณาธิการต่อมาจนเกษียณอายุราชการ ศัพท์แพทย์มีรวม ๑๐๖๐๐ คำ และธาตุ (รากคำ) รวม ๔๗๓ คำ ศัพท์แพทย์เหล่านั้นเสนอเพื่อให้เลือกก่อนที่จะนำไปใช้จริง เนื่องจากเห็นว่าการใช้ภาษาไม่ควรบังคับ ต่อมาราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์ “พจนานุกรมศัพท์แพทย์ อังกฤษ-ไทย” ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙

ให้กำเนิดวิทยาศาสตร์การกีฬา: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ริเริ่มนำวิทยาศาสตร์และการแพทย์มาช่วยพัฒนามาตรฐานการกีฬาของชาติเมื่อประเทศไทยรับเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ ๕ ท่านได้เสนอให้จัดตั้ง “ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา” ขึ้นในองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา โดยอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์กีฬาคิดค้นคิด และเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งมีการทดสอบสมรรถภาพของนักกีฬาเป็นครั้งแรก อาจถือได้ว่าเป็นวันเกิดของกีฬาเวชศาสตร์ในประเทศไทย ภายหลังเกษียณอายุราชการท่านได้รับเป็นผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๖ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้สละกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์เพื่อดำเนินกิจการของศูนย์ฯ ใช้ัจฉริยภาพในการเป็นนักประดิษฐ์ สร้างอุปกรณ์ทดสอบกำลังกายขึ้นหลายชนิด ให้การสนับสนุน การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาโดยตลอด มีการจัดงานประชุมวิชาการทางกีฬาเวชศาสตร์นานาชาติในประเทศไทย และนำเสนอผลงานวิจัย ส่งเสริมให้แพทย์และนักวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฯ ไปศึกษาอบรมต่อ ณ ต่างประเทศ ในปัจจุบันนับเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นผู้ริเริ่ม “การเดิน-วิ่งการกุศล” ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่

๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อเป็นการเผยแพร่การออกกำลังกายแก่ประชาชน และยังได้กุศลในการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ ในครั้งนั้นมีผู้ร่วมวิ่งร้อยละ ๕๔,๒๐๐ บาท ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล ต่อจากนั้นมาการเดินวิ่งการกุศลก็ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้รับประกาศนียบัตรเกียรติคุณในฐานะผู้มีผลงานดีเด่นทางพลศึกษา เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๒ ในโอกาสการประชุมทางวิชาการ สุขศึกษา-พลศึกษาและสันตนาการแห่งชาติ ครั้งที่ ๓

ผู้วางปรัชญาใหม่เพื่อพัฒนาการแพทย์

แผนไทย: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ฟื้นฟูวิชาแพทย์แผนไทยขึ้นอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยสละทุนทรัพย์และชักชวนญาติมิตรบริจาคเพื่อตั้งมูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม โดยจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แผนไทยเดิมที่เรียกว่าอายุรเวทขึ้น เปิดอบรมความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับวิชาด้าน แพทย์แผนไทย โรงเรียนแพทย์แผนไทยนี้ภายหลังได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวง ศึกษาธิการ ให้ตั้งเป็น “**อายุรเวทวิทยาลัย (ชีวโกมารภัจจ์)**” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระญาณสังวรฯ อนุญาตให้ใช้สถานที่หอสมุด มงกุฎราชวิทยาลัยและโรงพิมพ์มหาภูมิบาลเดิมเป็นสถานที่ตั้ง และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ นักศึกษาของอายุรเวทวิทยาลัยมีสิทธิ์ขอขึ้นทะเบียนรับ ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลป์แผนโบราณแบบ ประยุกต์ และส่วนหนึ่งออกไปปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ชุมชนทั่วประเทศ ปัจจุบันอายุรเวทวิทยาลัยได้โอนเข้ามาอยู่ในการบริหารจัดการของคณะแพทยศาสตร์ศิริราช พยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

สืบทอดพระพุทธศาสนา: ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ มีความศรัทธาในพระพุทธ ศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ได้อุปสมบทครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ การอุปสมบทครั้งนี้ท่านสอบได้นักธรรมตรี กุศลจิตจากการ

บรรพชาครั้งนี้ได้เฝ้ามองยังลูกศิษย์และชาวศิริราชโดย ท่านได้เสนอขอจัดตั้ง “**ชุมชนศึกษาพุทธธรรม (ศิริราช)**” ขึ้น และชุมชนนี้ยังคงมีบทบาทสำคัญในปัจจุบันให้ ชาวศิริราชใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากขึ้น ต่อมาเมื่อ เกษียณราชการแล้วท่านได้อุปสมบทอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ที่วัดบวรนิเวศวิหารเช่นเดิม โดยมีสมเด็จพระ ญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช เป็นพระอุปัชฌาย์ แล้วไป จำพรรษาที่วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อเรียน กับมีฐานากับพระมหาบัว ญาณสัมปันโน หลังออก พรรษาแล้วได้ไปกุขมูล (ถือถุดงค์อยู่โคนไม้) อยู่ในป่าที่ วัดถ้ำกลองเพล ซึ่งที่วัดถ้ำกลองเพลนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้ทำการแกะสลัก **พระพุทธรูปคันธารนิมิตร** เป็นพระพุทธรูปปางลีลา สูง ๓.๓๕ เมตร ไว้ที่หน้าผา โดยขักรถมาเองในวันหยุด ราชการ ใช้เวลาแกะสลักอยู่ ๙ เดือนจึงสำเร็จ การสลัก พระพุทธรูปนี้แสดงถึงความอุทิศตนและอัจฉริยะอีก ด้านหนึ่งของท่าน พ.ศ. ๒๕๑๗ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ยังได้ออกแบบก่อสร้าง “**พิพิธภัณฑ์ กัมมฐาน**” ขึ้นที่วัดบวรนิเวศน์ เปิดให้ประชาชนเข้า ชมสิ่งแสดงประกอบข้อธรรมในเรื่องสติปัญญา คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ซึ่งเป็นหลักการอบรมจิตใน พระพุทธศาสนา รวมทั้ง “**วัฏฏะเจดีย์**” ซึ่งภายในมีสิ่ง ที่ประชาชนให้ความสนใจมากได้แก่ ปัญหาธรรมพร้อม คำตอบแบบปรนัยสำหรับทดสอบความรู้ของผู้ที่สนใจ

ผลงานริเริ่ม สร้างสรรค์ของศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยังมีอีกหลายประการที่ยังมิได้กล่าวถึง อาทิ พิธีรับน้อง ใหม่ พิธีไหว้ครู มูลนิธิสาส์นศิริราช ระเบียบสมณาคณผู้มี อุปการคุณของคณะแพทยศาสตร์และโรงพยาบาล ศิริราช การสอนวิชาสถิติเป็นคนแรก เป็นต้น นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ยังมีตำแหน่ง และหน้าที่การงานพิเศษซึ่งสร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติ หลายประการ อาทิ เช่น

๑. กรรมการฝ่ายแพทย์ในกรณีสวรรคตพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

๒. กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาแพทย ศาสตร์และสาขาเภสัชวิทยา

๓. กรรมการแพทยสภา
๔. กรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย
๕. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัย
๖. กรรมการวิจัยกิตติมศักดิ์ สหพันธ์กีฬา
เวชศาสตร์เยอรมัน
๗. อาจารย์พิเศษของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎ
เกล้า
๘. อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มอาสามหาวิทยาลัย
มหิดล
๙. นายกสมาคมเวชศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๐. นายกสมาคมไทย-เยอรมัน
๑๑. นายกสมาคมอาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต
๑๒. อุปนายกสมาคมนักวิ่งเพื่อสุขภาพแห่ง
ประเทศไทย

ปณิธานที่จะอุทิศตนให้แก่ส่วนรวมของ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เห็นได้จากโคลง
สี่สุภาพที่ท่านประพันธ์ ไว้ ดังนี้

อวย ทรัพย์จับจ่ายเกื้อ	กุลชน ยากแฮ
อวย นิवासไว้คน	คฤห์ไร่
อวย สติแก่ผู้มล	โมหะ
อวย วิทย์ศิลปะให้	โลกู้เจริญศิลป์

ท้ายสุดของบทความนี้ ขอนำข้อความสุดดี
ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ของศาสตรา
จารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี ที่

ตีพิมพ์ในวารสารศิริราช ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม
๒๕๓๕ หน้า ๓๕-๓๗ เพื่อเป็นบทส่งท้ายบูชาครู ดังนี้

อาจารย์ได้เกิดมาแล้ว รับใช้ชาติบ้านเมือง
พระศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ “ศิริ
ราช” อันเป็นสถานศึกษาของอาจารย์ เต็มกำลังความ
สามารถแล้ว ปรากฏเกียรติยศจารึกเป็นประวัติอัน
งดงามน่าภาคภูมิใจ อาจารย์ได้ทำหน้าที่ในฐานะ “คน
ไทยผู้เป็นข้าแผ่นดิน” โดยครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว เหลือ
แต่เราทั้งหลายผู้อยู่ข้างหลัง ผู้เป็นศิษย์ ว่าเราจะปฏิบัติ
ตนตามแบบฉบับอันดีงามของอาจารย์หรือไม่ก็ตาม แต่
เราทั้งหลายใน “ศิริราช” ขอตั้งจิตอธิษฐานด้วยความ
ปรารถนาดีโดยถ้วนทั่วทุกคน ให้อาจารย์จง สุข สงบ
สถิตอยู่ในสัμπปรายภพ ขอได้โปรดเฝ้ามอง และด้วย
วิญญานอันหวังดีต่อศิริราช ให้ศิริราชจงประสบความสำเร็จ
เจริญความสวัสดิ์ เป็นนิมิตกาลด้วย

เอกสารอ้างอิง

๑. นันทา ดิตะสิริ. ประวัติครู. หนังสือพิมพ์แจกในงานวันครู กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๐:๔๕-๕๔.
๒. อวยนิมิต. หนังสือที่ระลึกวาระครบ ๖๐ ปี ศาสตราจารย์ นายแพทย์
อวย เกตุสิงห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิร,
๒๕๑๑.
๓. อวยนิมิต ๒. หนังสือที่ระลึกวาระครบ ๗๒ ปี ศาสตราจารย์ นาย
แพทย์ อวย เกตุสิงห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเกษม, ๒๕๒๓.
๔. อวยนิมิต ๓: หนังสือที่ระลึกวาระครบ ๘๐ ปี ศาสตราจารย์ นาย
แพทย์อวย เกตุสิงห์. กรุงเทพมหานคร: ไทยมิตรการพิมพ์, ๒๕๓๑.
๕. อวยนิมิตอนุสรณ์: หนังสือที่ระลึกวาระครบ ๘๖ ปี ศาสตราจารย์
นายแพทย์อวย เกตุสิงห์. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์, ๒๕๔๖.